

ایوب دهقانکار
مشاور وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی

زبان فارسی؛ شاهکار ادبی جهان

وقتی از زبان فارسی می‌گوییم، تنها از یک زبان و مسائل زبان شناختی آن سخن نمی‌گوییم بلکه از یک تمدن دیرپا و یک ملت با ریشه‌های عمیق تاریخی، سخن در میان است. زبان فارسی که پیونددهنده مردمان ایران زمین در طول اعصار بوده،

فراز و نشیب‌های بسیاری را از سرگذرانده است. در این میان، شاعران ما سهمی مهم و دوران‌ساز در این تحولات بر عهده داشته‌اند. در واقع، شاعران در ادوار مختلف پاسداران زبان فارسی بوده‌اند. یکی از پاسداران سخن فارسی، حکیم ابوالقاسم فردوسی است و اثر درخشان او، شاهنامه، اهمیتی سزاوار دارد. شاهنامه را از جنبه‌های مختلف اسطوره‌شناسی، تاریخی و ادبی بررسی کرده‌اند و در هر یک از این پژوهش‌ها، ارزشی از ارزش‌های این کتاب گران‌مایه شناخته و شناسانده شده است. پژوهشگران ایرانی و خاورشناسان هر یک به نحوی از انحا ستایشگر این شاعر حماسه‌سرای ایران بوده‌اند.

در میان این نظرها، سخن «تئودور نولدکه» میزان اهمیت این کتاب را بیشتر نمایان می‌کند. نولدکه معتقد است مانند شاهنامه در هیچ فرهنگ و ملتی یافت نمی‌شود. برخی دیگر از پژوهشگران نیز برای آنکه میزان قدرت آفرینشگری فردوسی را نمایان کنند، این کتاب را با «ایلیاد و ادیسه» هومر و آثار شکسپیر مقایسه کرده‌اند.

از این رو، سزاست که به عظمت شاهنامه و آفریدگار آن پی ببریم و در عین حال، میزان سنگینی مسئولیت فردی و اجتماعی خود را در پاسداشت این میراث گران قدر درک کنیم. شاهنامه کتابی است سرشار از آموزه‌های اخلاقی، شرح دل‌آوری‌ها و جوانمردی‌ها، حس میهن‌دوستی، مدارا و رواداری.

فردوسی با آنکه در دوران پراکندگی سامانی و غزنوی زندگی می‌کرد، هیچ‌گاه از باورهای انسانی و شفقت‌آمیز خود عدول نکرد و سربلند و آزاده زیست. در نظرگاه فردوسی، مفهوم «داد» و «نیکی» دو مفهوم پیوندخورده در بینش و آرمان خواهی ایرانیان است.

امروز بر ماست که با درک امکانات زبان فارسی در جهت مایه‌ور کردن آن گام برداریم. درست است که هم پژوهشگران دانشگاهی و هم خارج از آن پژوهش‌هایی درخور درباره شاهنامه و نیز زبان فارسی پدید آورده‌اند اما از مطلوب خود هنوز فاصله داریم. باید تلاش کنیم جوانان ما شناختی درست از شاهنامه و پیام آن داشته باشند و با درک درست از میراث کهن خود، زبان فارسی را در گفتار و نوشتار خود درست به کار ببرند.

درست است که این مهم با برنامه‌ریزی دقیق و طولانی مدت محقق می‌شود اما باید بیش از پیش دست‌به‌کار شد و وقت را مغتنم شمرد. در این میان، وظیفه نخبگان هرچه بیشتر نمود می‌یابد.

امید است با چاره‌اندیشی و عمل به راه‌های سنجیده، زبان فارسی را که یکی از مظاهر تمدن این سرزمین و از شاهکارهای ادبی در جهان است، پاس بداریم و آن را به نسل‌های بعد منتقل کنیم.

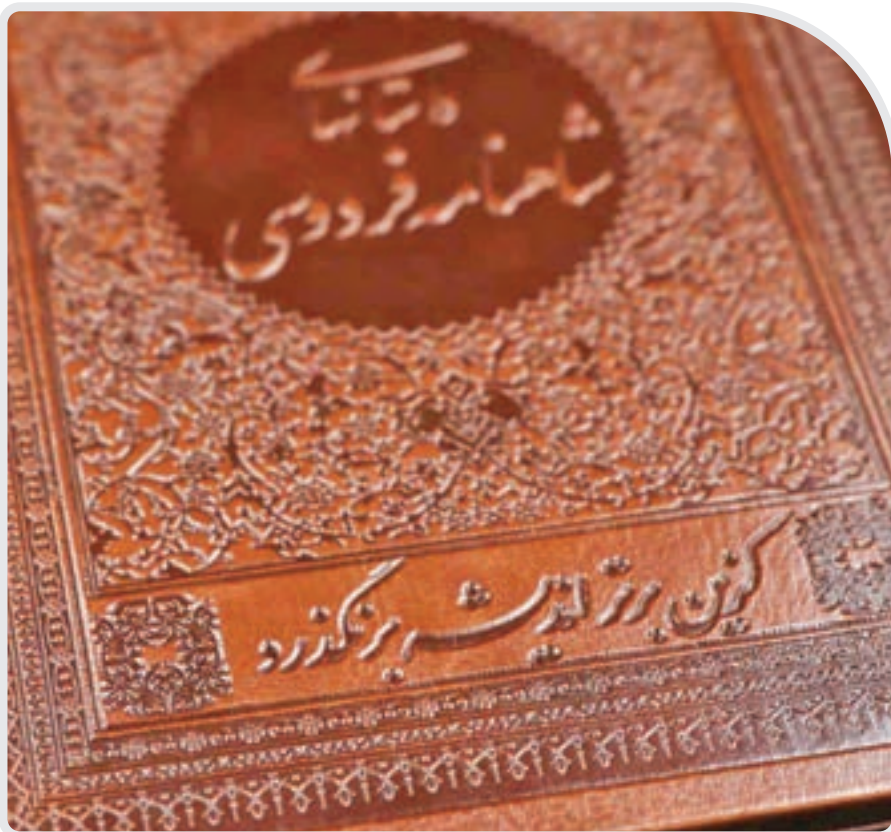

شنبه

۲۵ اردیبهشت ۱۴۰۱
۱۴ شوال ۱۴۴۳
شماره ۲۶۶۶

SHAHARANNEWS.IR

۵۲

اگر فردوسی نبود زبان فارسی نبود

کتاب از هر نوع فکر و موضوع، خواه پهلوانی و حماسی، خواه عاشقانه و غزلی، خواه اندرزی و تعلیمی، خواه رمزی و نغزی، خواه داستانی و اساطیری که بتوان آن را در حوزه مفهوم شعر درآورد، موجود است. او اهمیت شاهنامه حکیم توس را از سه نظر برمی‌شمارد و می‌افزاید: اول اینکه شاهنامه در قیاس با آثار ملی دیگر ملت‌ها، اثری سترگ، عظیم و درخور افتخار هر ایرانی است. دوم اینکه شاهنامه، تاریخ داستانی ایران و حاوی قصه‌های ملی ایرانیان است و سوم اینکه زبان فارسی، وسیله استحکام علقه اتحاد و ارتباط طوایف ایرانی است و شاهنامه فردوسی، چنان مایه و پایه زبان فارسی راغنی و محکم کرد که از آن پس، فراموش شدن و از بین رفتنش محال بود. از این رو، این کتاب پایه و بنیاد اتحاد قومی ایرانیان به شمار می‌آید.

← اسطوره‌های مانا
غلامحسین ابراهیمی دینانی، از اهالی شعر و ادب، نیز با اشاره به شعری از جامی درباره فردوسی می‌گوید: جامی از فردوسی به عنوان یکی از پیامبران شعر فارسی نام برده است که درباره آن نمی‌توان هیچ تردیدی داشت زیرا اگر فردوسی نبود، زبان فارسی وجود نداشت.

فردوسی اما فارغ از همه این توصیف‌ها شاعر وطن پرستی بود که سال‌ها عمر خود را صرف زبان ملی خود کرد و اسطوره‌ای ساخت که تا همیشه برای ایرانیان مانا و جاودان است. شاهنامه‌ای که باعث افتخار در عرصه بین‌المللی است. به نوعی، فردوسی نشان بین‌المللی زبان و شعر فارسی است.

← فردوسی چون تهمتن
یان ریپکا، دانشمند شرق‌شناس و استاد زبان فارسی در دانشگاه کارل فرایگ، در کتاب تاریخ ادبیات ایران خود درباره فردوسی می‌نویسد: فردوسی در سراسر عرصه ادبیات فارسی، چون تهمتن قدرافراشته است. در جایی دیگر از این کتاب درباره شاهنامه نوشته شده است: حقیقت آشکار این است که در پهنه گیتی، هیچ ملت دیگری دارای یک چنین حماسه با عظمتی نیست که همه سنت‌های تاریخی‌اش را از دوران تاریک اساطیری تا اواسط سده هفتم در برداشته باشد.

امروز ۲۵ اردیبهشت در تقویم رسمی ایران به نام شخصیتی است که مقبره‌اش مشهدالرضا از مکان‌های مورد علاقه مسافران ایرانی و غیرایرانی چه فارسی‌زبان چه غیر از آن است. حکیم ابوالقاسم فردوسی قبل از آنکه شاعر باشد، دارای یک روح حماسی برای ایران و زبان فارسی بوده است. رهبر معظم انقلاب درباره حکیم توس می‌فرماید: خوشبختانه ادبیات سلف ما همه‌اش در جهت ارزش‌های الهی و اسلامی است، از جمله همین شاهنامه. حقیقت قضیه این است که فردوسی یک حکیم است. تعارف که نکردیم به فردوسی حکیم گفتیم. الان چند صد سال است که دارند به فردوسی حکیم می‌گویند. حکمت فردوسی چیست؟ حکمت الهی اسلامی. شما خیال نکنید که در حکمت فردوسی، یک ذره حکمت زرتشتی وجود دارد. فردوسی خدای سخن است. او زبان مستحکم و استواری دارد و واقعا پدر زبان فارسی امروز است. او دلباخته و مجذوب مفاهیم حکمت اسلامی بود. شاهنامه را با این دید نگاه کنید.

«مادام که در جهان مفهوم ایرانی وجود خواهد داشت، نام پرافتخار شاعر بزرگ هم که تمام عشق سوزان قلب خود را به وطن خویش وقف کرده بود، جاوید خواهد ماند. فردوسی شاهنامه را با خون دل نوشت و به این قیمت، خریدار محبت و احترام ملت ایران به خود گردید.» این‌ها جملاتی است که خاورشناس بزرگ روس به نام برتلس در مراسم هزاره فردوسی در ایران بیان کرد و از بزرگی فردوسی و شاهنامه او سخن گفت.

درباره جایگاه فردوسی، ادیبان و شاعران زیادی صحبت کرده‌اند. به قول سعدی، هر باب از این کتاب نگارین که برکنی/ همچون بهشت گویی از آن باب خوش تر است.

← از برای اتحاد ایرانیان
درباره بزرگی شاهنامه فردوسی، مرحوم دکتر مجتبی مینوی، ادیب و نویسنده، می‌گوید: شاهنامه بنایی بلند و یادگاری بزرگ است از عصر پهلوانی ایرانی، از عصر جمشید و فریدون و کیخسرو و رستم گرفته تا ظهور شاهنشاهی ساسانیان و انقراض آن. در این

